

## 73. Maanantaina 8 päivänä kesäkuuta 1992

kello 17.10

### Päiväjärjestys

#### Ilmoituksia

#### Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi puoluelain 10 §:n muuttamisesta ..... 2174

Hallituksen esitys n:o 57  
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6

2) Ehdotus laiksi sairaanhoitotarvikelain muuttamisesta ..... 2177

Hallituksen esitys n:o 66  
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 8

3) Ehdotus laiksi erikoissairaanhoidon voimaannuttamisesta annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 67  
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 9

4) Ehdotukset lapsilisälaiksi ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 37  
Lakialoitteet n:ot 5 ja 50/1991 vp  
Toivomusaloitteet n:ot 1028, 1071, 1165, 1220, 1366 ja 1397/1991 vp  
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 10

### Esitellään:

S. 5) Hallituksen esitys n:o 84 laeiksi erikoissairaanhoidon, Helsingin yliopistollisesta keskussairaalarasta annetun lain ja kansanterveyslain muuttamisesta ..... 2177

### Pöydällepanoa varten esitellään:

6) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksestä Venäjän federaation kanssa kaupasta ja taloudellisesta yhteistyöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 41) ..... ,,

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä toinen varapuhemies Pesälä ja ed. Hassi.

### Ilmoituksia:

#### Uusia hallituksen esityksiä

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva kesäkuun 5 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 81 ja 87, jotka nyt on edustajille jaettu.

S.

## Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

### 1) Ehdotus laiksi puoluelain 10 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 57

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6.

#### Keskustelu:

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta käsitteli asiaa sen pohjalta, kun hallitus oli valmisteluvaiheessa kuullut eduskunnassa edustettuja puolueita, ja siinä tilaisuudessa jo, jossa itse olin paikalla, kävi selväksi se, että suuret puolueet ovat hyvin voimakkaasti muutoksen kannalla ja pienemmät puolueet halusivat vastustaa aika voimakkaasti tätä. Myös asian valmisteluosasta käy ilmi, että Yleisradio on puoltanut esitystä, mutta liikenneministeriö ei ole pitänyt esitystä perusteltuna.

Kun asiaa käsiteltiin perustuslakivaliokunnassa, kävi ilmi, että oikeuskansleri on edellisen kerran puuttunut asiaan ja nyt saadun selvityksen mukaan ohjelmallista muutosta ei tavallaan pystytä toteuttamaan ilman jonkinlaista lakimuutosta. Tämä pykälä tuntuu toisaalta jotenkin tarpeettomalta, mutta oikeuskanslerin kannan mukaisesti jotakin täytyy tehdä, että niihin ohjelmiin voidaan jotenkin puuttua.

Tältä osin tuntuu jotenkin oudolta, että perustuslakivaliokunnan enemmistö lähinnä suurten puolueitten voimin halusi lähteä rajaamaan esimerkiksi mietinnön luonnoksesta, jonka sihteeri hyvin ansiokkaasti oli tehnyt, äänestyksen jälkeen määrättyjä osia. Tästä tietysti herää kysymys, onko suurilla puolueilla jonkinlainen tarve nimenomaan jo tässä vaiheessa pohjustaa sitä, minkälaisia vaaliohjelmat mahdollisesti tulisivat olemaan. Mitään muuta varsinaista syytä en voi ymmärtää siihen, että jako oli kuitenkin ainakin valiokunnassa sangen selvä.

Toisaalta tietysti pohjana voi pitää sitä, että Yleisradion lähinnä parlamentaarisesti valitut hallintoneuvoston jäsenet edustavat poliittisia puolueita ja tietysti suurilla puolueilla on suurempi edustus. Saattaa olla negatiivisia vaikutuksia tästä esityksestä. Jos perustuslakivalio-

kunnan varsinaisia perusteluja, jotka siinä olivat, ei olisi poistettu, tasapuolisuusvaatimus olisi tullut vielä voimakkaammin esiin.

Muutos, mikä perustuslakivaliokunnassa tehtiin, eli lopullinen mietintö saattaa johtaa siihen, että vaaliohjelmat jaetaan hyvin moneen osaan. Yleisradion edustajat asiantuntijoina kiinnittivät hyvin paljon huomiota ohjelmallisiin näkökohtiin, ja tavallaan Yleisradiolle tulee vapaat kädet siihen, millä tavoin vaaliohjelmiä toteutetaan. Tämä ongelma lähinnä oli muodostunut, näin ainakin kerrottiin, yhdestä ainoasta suuresta vaalikeskustelusta.

Nyt on tietysti vaikea ennakoita, miten Yleisradio tulevaisuudessa toteuttaa ns. suuren vaaliohjelman ohjelmallista puolta: Jaetaanko mahdollisesti puolueet sillä tavoin, että yhdessä läheyyksessä on kolme suurinta puoluetta, seuraavassa pienet puolueet ja jossakin vaiheessa sitten mukana uudet yrittäjät. Myös ohjelma-aikojen sijoittelu saattaa tuottaa määrättyjä epäilyjä ainakin mieleen siitä, haluaako ohjelmaneuvosto suosia joitakin määrättyjä ryhmiä taikka ei.

Eräs ongelma myös tässä on se, kun puhutaan suuresta vaalikeskustelusta, miten suhtaudutaan kunnallisvaalien suureen vaalikeskusteluun taikka presidentin valitsemisen yhteydessä olevaan ns. suureen vaalikeskusteluun, jota nimitystä varmasti siitäkin voidaan käyttää, koska silloin osanottajia varmasti on aika monia ainakin viimeaikaisten tietojen mukaan ainakin jossakin vaiheessa, jos esivaaleilla näitä ei sitten pudoteta pois.

Valiokunta todella viimeisessä vaiheessa äänestyksen jälkeen poisti mm. arpomismahdollisuuden, sanallisen toteamuksen siitä. Se olisi käsitykseni mukaan ainakin ollut puolueeton ja kukaan ei olisi voinut silloin puuttua ns. tasapuolisuusvaatimukseen, jos ohjelmaa ei muuten olisi voitu hoitaa, ohjelmallisten näkökohtien perusteella. Toinen asia on tietysti se, mitä kantaa itse olen edustanut, eli silloin ainakin jonkinlainen tasapuolisuus saavutettaisiin, jos esimerkiksi toisessa keskustelussa olisivat edustettuina eduskunnassa olevat puolueet ja toisessa uudet yrittäjät. Itse en tiedä, kuinka pitkälle on luottamista asiantuntijoiden esityksiin, kun he totesivat, että viime aikoina on valitettavasti ollut nähtävissä sellaisia piirteitä, että on perustettu puolueita jopa sen johdosta, että päästäisiin esiintymään suuressa vaalikeskustelussa. Toisaalta kuitenkin puolueen perustaminen Suomessa on tehty suhteellisen vaikeaksi, niin että se perustelu tuntuu hieman kaukaa haetulta.

Mutta, arvoisa puhemies, kuten totesin, SMP:n eduskuntaryhmä ei ole esittämässä lakiesityksen hylkäämistä lähinnä sen johdosta, että oikeuskanslerin tulkinnan mukaan parannusta voidaan saavuttaa ainoastaan muuttamalla voimassa olevaa lakia ja lähinnä lisäämällä asianomaiseen 10 §:ään uusi momentti, jossa korostetaan ohjelmallisia näkökohtia.

Arvoisa puhemies! Täytyy vain toivoa, että Yleisradio Oy silloin, kun se tekee päätöksiä suuresta vaalikeskustelusta, muistaisi kuitenkin asianomaisen lain sanonnan nimenomaan siitä, että kaikkia puolueita tulee kohdella tasapuolisesti myös suuressa vaalikeskustelussa.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Harvoin perustuslakivaliokunnasta tulee näin onttoa ja vailla sisältöä olevaa mietintöä kuin tämä mietintö on. Joka ei ole lukenut lakiesitystä tarkasti, ei voi päästä tästä mihinkään käsitykseen. Tämä on tietysti välttämätön niistä syistä, joita ed. Vistbacka puheenvuorossaan toi esille, mutta näkemykseni mukaan tämä lakiesitys ja myös tämä perustuslakivaliokunnan mietinnön sisältö mahdollistavat suurten puolueiden määräämisvallan siinä, miten ohjelmat järjestetään erityisesti siinä tapauksessa, että rouva Fortunan ei sallita puuttua peliin, toisin sanoen ei arvonan kautta määrätä esiintymisjärjestystä ja koostumusta. Se jo merkitsee sitä, että suurten puolueiden näpit ovat kiinni tulevaisuuden televisioinnissa ja radio-ohjelmissa, ja näin ollen tarkoitus varmasti pyhittää tässä tapauksessa keinot.

Tämä ohjelmallisuus, ohjelmalliset näkökohdat, ei sellaisenaan käsitteenä sano mitään, mutta suurten puolueiden osalta se tämän valiokunnan mietinnön viimeisessä lauseessa ennen ehdotusta selvästi sanotaan: ”Ohjelmatuotannossa voitaisiin ohjelmallisina näkökohtina ottaa huomioon ainakin puolueen suuruus ja puolueen parlamentaarinen asema.” Eli tämä on sitä ohjelmallisuutta: Suurten puolueiden oikeus esiintyä näkyvästi ja haluamallaan tavalla on sitä ohjelmallisuutta. Se on täällä selkeästi sanottu.

Ed. I i v a r i : Arvoisa puhemies! Minua ilahduttaa, että ed. Vistbacka on varauksin kuitenkin tyytyväinen tähän lainmuutokseen. Siihen, että tästä holhousmentaliteetista lähdetään eroon, on kaksi syytä. Ensinnäkin sähköisen viestinnän monopoli on murtunut, paikallisradioita ja kaapelitelevisiota eivät säätele samat säädökset kuin Yleisradiota. Toinen syy, mikä

on huomattavasti tärkeämpi, on ei suinkaan puolueitten etu vaan kansalaisten etu saada tietoa vaalien alla politiikan suurista linjoista, vaihtoehdoista.

Täytyy kai myöntää ihan avoimesti, että vaikka Yleisradio on pyrkinyt suuria vaalikeskusteluja elävöittämään ja jäntevöittämään, niin kylähän ne nykyisellään ovat olleet uuvuttavaa sekamelskaa, jossa todellakaan poliittiset vaihtoehdot eivät ole riittävällä tavalla piirtyneet kansalaisten arvioitavaksi.

Ed. A u l a : Herra puhemies! Minusta päinvastoin kuin näistä SMP:n puheenvuoroista käy ilmi, puoluelakiin tehty muutos on pienten puolueiden etu eli puolueiden tasa-arvoista kohtelua parantava. Se, että puolueet voidaan jakaa eri ohjelmiin, käytännössä tarkoittaa sitä, että pienet puolueet saavat enemmän aikaa esitellä ajatuksiaan suuren vaalikeskustelun tyypillisessä tilanteessa kuin nyt. On myös sivuasias, tehdäänkö valinta arpomalla vai onko erikseen uudet puolueet ja vanhat puolueet vai mikä on käytäntö. Perustelu on se, että kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, suuri vaalikeskustelu on toimituskäytännössä jo muuttunut suurilla puolueilla suosivaksi. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa on tehty tutkimuksia siitä, miten aikaa käytettiin edellisessä suuressa vaalikeskustelussa. Oli aivan selvää, että siinä korostui hallitus — oppositioasetelma ja toisaalta suuret saivat enemmän aikaa ja pienet jäivät varjoon.

Jos tätä keskustelua voitaisiin jakaa, niin käytännössä pienet puolueet pystyvät paremmin tuomaan omat ideansa ja ajatuksensa esille ja välitettyä ne kansalaisille. Se on minusta kansalaisten äänestämisen ja päätöksenteon kannalta olennaisinta, koska on totta, että televisio on monille ihmisille ainoa väline, jonka kautta he voivat saada jonkun käsityksen pienen puolueen ajatuksista ja tavoitteista.

En kuitenkaan yhdy perustuslakivaliokunnan ajatukseen, että pykälä kokonaan poistettaisiin, koska se nimenomaan takaa pienille puolueille mahdollisuuden tulla esille. Jos mennään pelkästään uutisointiin tai televisioainontaan, niin ne suosivat puolueita, joilla on resurssja, eli suuria. Tilanteen säilyttäminen nykyisessä muodossaan on hyvin tärkeätä.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Kun on tullut valituksi eduskuntaan pienen puolueen sitoutumattomana ehdokkaana, niin ei tiedä, pitäisikö hihkia esityksen puolesta vai pitäisikö

se kirota alimpaan — niin, jätettäkön sanomatta minne. Olen ihan samaa mieltä kuin perustuslakivaliokunta mietinnössään, että holhouksesta pitäisi kyllä päästä irti ja puoluelain 10 § on joutavanpäiväinen. Sellaista ei kyllä enää tarvita. Siinä mielessä kannatan ja olen ihan samaa mieltä kuin ed. Iivari. Ei ed. Iivarikaan ehkä näin pitkälle haluaisi mennä. Siitä huolimatta, että edustan puoluetta, niin mielestäni tällaisista asiosta puolueiden pitää pitää näppinsä irti.

Tähän lakiesitykseen oli tulla alun alkaen sellainen asia, että vaaliohjelmista olisi päättänyt hallintoneuvosto — tietenkin se periaatteessa päättää nytkin — ja se vasta kamalaa olisi. Siellähän suuret puolueet jylläävät ja niillä on jo rahaa, millä mainostaa. Vieläkö niiden pitäisi päästä päättämään siitä, minkä tyyppisenä ja millä lailla Yleisradio omaa ohjelmatoimintaansa järjestää? Toisin sanoen varmasti teen hallaa edustamalleni viiteryhmälle, mutta vielä pidemmälle olisi pitänyt uskaltaa mennä eli koko 10 § pitäisi romuttaa. Ei ole sanomalehdilläkään mitään vaatimusta tai yhteiskunnallista valvontaa siitä, että täytyy tasapuolisesti puolueita kohdella. Jos ne eivät kohtele niin eivät kohtele ja sillä siisti, minkä sille mahtaa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Iivarin puhe oli poliittista hurskastelua. Siinä oli vähän sellainen olemus, sen tunsin heti, että sitä ei ottanut sillä tavalla täydestä, vaan käänsi sen toisin päin ja luki uudelleen.

Mitä tulee asiaan vielä, niin haluan todeta sen, että vaikka lakiesitys on sellaisenaan välttämätön ja muodollisesti vahvistaa ehkä pienten puolueiden asemaa, niin se ja myös mietintö ja sen kaksi viimeistä riviä osoittavat, että tässä on tarkoitus vahvistaa nimenomaan suurten poliittisten puolueiden asemaa ohjelmallisilla perusteilla, ja tähän voidaan aina mennä ja vedota. Olisi mukava olisi kuulla ed. Zyskowiczin näkemys, mitä kaksi viimeistä riviä merkitsevät. Se on selvä asia ollut aina, että pienet puolueet ovat toissijaisessa asemassa televisio-ohjelmissa, heilähän ei anneta puheenvuoroa. Mutta sen jälkeen jos joku hakkaa sellä monoa pöytään ja kiroilee, annetaan puheenvuoro, mutta sehän on aivan sitä tavanomaista systeemiä. Laki on tehty nimenomaan suurten puolueiden saamiseksi ensiarvoiseen asemaan ohjelmallisilla perusteilla, siitä ei päästä mihinkään.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Minun mielestäni kuitenkin nyt, kun puhutaan

tiedotusvälineistä, pitäisi muistaa, mikä asema on Yleisradio Oy:llä. Puoluelain 10 §:n 1 momentti puhuu valtion viranomaisen sekä valtion tai sen määräämisvallassa olevan yhteisön tai laitoksen velvollisuuksista. Minun mielestä Yleisradio nimenomaan on puoluelain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu laitos, jolla on, jos ei nyt suoraan voida sanoa veronkanto-oikeus, niin siihen rinnastettava oikeus. Jos henkilöllä on esimerkiksi televisio kotonaan ja vaikka omistaja voi osoittaa, että se on jotakuinkin kelvoton katseluun, niin se lähetetty lappu, jos sitä ei maksa, on ulosottokelpoinen. Laite takavarikoidaan ja myydään valtion lukuun. Minun mielestäni on aivan eri asia puhua jostakin paikallisradiosta, kuten ed. Iivari, tai jostakin muusta nimenomaan kaupallisesta välineestä. Niitä voidaan kuunnella mutta ei ole pakko maksaa ja ne voi panna kiinni niin kuin Yleisradionkin ohjelmatkin. Mutta siinä on vain se ero, että silloin joudutaan maksamaan nimenomaan televisiolupamaksun muodossa, jolloin tullaan puoluelain 10 §:n 1 momenttiin. Tämä on se kriteeri minun ymmärtääkseni, jonka johdosta asianomaisen laitoksen on kohdeltava nimenomaan kuuntelijoita ja myös puolueita tasapuolisesti.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle ja ed. Vistbackalle: Olen vakavissani, että isoin keskustelun ja miettimisen asia on, miten sirpaloituvan tiedonvälityksen maailmassa ihmiset voivat saada mahdollisuuden hahmottaa yhteiskuntaa ja sen kehityspiirteitä. Siitä on kyse, kun puhutaan tasapuolisuudesta.

Ed. Ukkolalle: Unohdin puheenvuorossani sanoa, että olen perustuslakivaliokunnan mietinnön kanssa samaa mieltä siitä, että koko puoluelain 10 §:n järjestyksen kannattaisi ottaa harkintaan. Yleisradion hallintoneuvosto ei tosin ole päättänyt tähänkään saakka vaaliohjelmista. Niitä on käsitelty ohjelmaneuvoistoissa, joita ei enää ole, ja hallintoneuvosto olisi ollut valmis aikaisemminkin antamaan journalistiselle harkinnalle enemmän tilaa, kun Yleisradio vaaliohjelmiaan suunnitteli, mutta silloin on törmätty vanhaan oikeuskanslerin tulkintaan.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! On varsin mielenkiintoista ollut kuunnella keskustelua ja erityisesti pelkoa, joka pienillä puolueilla on. Se minusta on sikäli aiheeton, että täällä on aivan oikein todettu, että uudella järjestelmällä mahdollistuu nyt se, että arpomalla tai muulla systeemillä voidaan järjestää kaksi tilaisuutta,

joista toivottavasti saadaan huomattavasti elävämpää ja kiinnostavampia. Kaikki me varmasti allekirjoitamme sen ajatuksen, että suuret vaalikeskustelut, joissa osanottajia on todella iso joukko, ovat kaikkea muuta kuin keskustelutalaisuuksia.

Muistutan myös siitä, että tällä hetkellä kuva politiikasta ja poliitikoista ei ole suinkaan kovin hyvä ja eduskunnan arvostus on erittäin alhainen. Minusta meidän kaikkien etu on se, että teemme sen tyyppisiä kehittämistoimia, joista tämä nyt on yksi, joilla saataisiin politiikasta ja puolueista oikeampi kuva sekä ohjelmista eläviä ja kiinnostavia ja sitä kautta oikeaa tietoa eteenpäin. Ei keskustelufoorumissa voi olla yli kymmentä osanottajaa, mielellään 5—6 kerrallaan korkeintaan, jotta syntyy aitoa keskustelua. Aivan turhaan pelätään pienissä puolueissa, että tässä nyt jotakin menetettäisiin. Päinvastoin, politiikka tässä voittaa, toivottavasti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 2) Ehdotus laiksi sairaanhoitotarvikelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 66  
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 3) Ehdotus laiksi erikoissairaanhoitolain voimaansaannosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 67  
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 9

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 4) Ehdotukset lapsilisälainiksi

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 37  
Lakialoitteet n:ot 5 ja 50/1991 vp  
Toivomusaloitteet n:ot 1028, 1071, 1165, 1220, 1366 ja 1397/1991 vp  
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 10

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 5) Hallituksen esitys n:o 84 laeiksi erikoissairaanhoitolain, Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain ja kansanterveyslain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

## 6) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7 (HE 41)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi keskiviikon täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

